

สารบัญ

คำนำ : 11

1. ทำไมเราถึงต้องมีปรัชญาการเมือง? : 14

2. อำนาจหน้าที่ทางการเมือง : 42

3. ประชาธิปไตย : 72

4. เสรีภาพกับขอบเขตจำกัดของการปกครอง : 100

5. ความยุติธรรม : 130

6. สตรีนิยมและพหุวัฒนธรรมนิยม : 160

7.ชาติ รัฐ และความยุติธรรมระดับโลก : 194

บทอ่านต่อ : 228

ประวัติผู้เขียน : 238

ประวัติผู้แปล : 239

สารบัญภาพประกอบ

1 ผู้ปกครองที่ทรงธรรมจาก *อุปมานิทศน์แห่งการปกครองที่ดีกับเลว* โดยอัมโบรโจ โลเรนเซตติ Palazzo Pubblico, Siena. Photo © Archivio Iconografico S.A./Corbis 20

2 เพลโตกับโสกราตีส ภาพด้านในปกโดยแมทธิว ปารีส์ (มรณะ ปี 1259) สำหรับหนังสือ *คำพยากรณ์โรคของกษัตริย์โสกราตีส* The Bodleian Library, University of Oxford, shelfmark MS. Ashm, 304, fol. 31v 33

3 โรมัส ฮอบส์ ผู้ปกป้องอำนาจหน้าที่ทางการเมือง © Michael Nicholson/Corbis 51

4 พวกอนาธิปไตยมองอำนาจหน้าที่ทางการเมืองเช่นใด การ์ตูนรัสเซีย ปี 1900 60

5 เทพีแห่งประชาธิปไตยเผชิญหน้าภาพถ่ายของเหมาเจ๋อตง ณ จัตุรัสเทียนอันเหมิน กรุงปักกิ่ง © Jacques Langevin/Corbis Sygma 76

6 วิธีหนึ่งในการเสริมพลังประชาธิปไตย นักการเมืองทั้งหลาย ระวังตัวไว้ดี! ภาพการ์ตูนโดยเดวิด โลว์, 5 กันยายน 1933 © Evening Standard/Centre for the Study of Cartoons & Caricature, University of Kent, Canterbury 84

7 มอง-ผากส์ รูสโซ นักปรัชญาแห่งระบอบประชาธิปไตย Musée Antoine Lecuyer, Saint-Quentin, France. Photo © Bettmann/Corbis 92

8 ทรรศนะเรื่องเสรีภาพอันเป็นที่โต้แย้งกัน ปี 1950 © Daily Herald/Centre for the Study of Cartoons & Caricature, University of Kent, Canterbury 109

9 ไอซายาห์ เบอร์ลิน นักปรัชญาว่าด้วยเสรีภาพที่มีผู้อ่านงานของเขา กว้างขวางที่สุดในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ภาพถ่ายโดยดักลาส กลาส © J. C. C. Glass 112

10 จอห์น สจ๊วต มิลล์ นักประโชชนนิยม นักสตรีนิยม ผู้ปกป้องเสรีภาพ © Corbis 122

11 เทพีแห่งความยุติธรรมในภาพ *อุปราณีทัศน์แห่งการปกครองที่ดีกับเลว* โดยอัมโบรโจ โลเรนเซตติ Palazzo Pubblico, Siena. Photo © Archivio Iconografico S.A./Corbis 133

12 จอห์น รอลส์ ผู้ประพันธ์หนังสือ *ทฤษฎีความยุติธรรม* อันทรงอิทธิพลยิ่ง ภาพวาดสะสมส่วนตัว 155

13 ราคาของการปลดปล่อยสตรี เอ็มเมอิลีน แพงก์เฮิร์สต์ นักเรียกร้อง สิทธิเลือกตั้งของสตรี ถูกจับกุมนอกพระราชวังบักกิงแฮม ปี 1914 © 2003 TopFoto.co.uk/Museum of London/HIP 169

14 ชาวมุสลิมเผาหนังสือ *The Satanic Verses* ที่เมืองแบรดฟอร์ด สหราชอาณาจักร ปี 1989 © Corbis Sygma 178

สารบัญภาพประกอบ

15 ความบรรสานกลมกลืนกันทางพหุวัฒนธรรมในงานคาร์นิวัลน็อดติงฮิลล์
ปี 1980 © Hulton Archive 190

16 ชาวแคนาดาตระเวนรงค์เพื่อเอกภาพแห่งชาติต่อต้านลัทธิแยกดินแดนควิเบก
ณ นครมอนทรีออล ปี 1995 © Kraft Brooks/Corbis Sygma 200

17 การต่อต้านโลกาภิวัตน์แบบอเมริกัน ณ ประเทศลัตเวีย ปี 1996 © Steve
Raymer/Corbis 211

18 สิทธิมนุษยชนสากล ดารานักแสดง จูลี คริสตี กับไซ กรานด์ ระลึกวัน
สิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ © Hulton Archive 223

ผู้พิมพ์และผู้เขียนใคร่ขออภัยหากมีข้อผิดพลาดหรือตกหล่นอันใด
ในรายการภาพประกอบข้างต้น หากได้รับการติดต่อแจ้งไป พวกเขายินดี
จะแก้ไขให้ถูกต้องในโอกาสต่อวนที่สุด

คำนำผู้เขียน

ผมอยากให้หนังสือเล่มนี้ทำให้ปรัชญาการเมืองเป็นเรื่องดึงดูดความคิดจิตใจและเข้าถึงได้สำหรับผู้ที่ไม่เคยประสบพบพานมันมาก่อนเลย และตั้งนั้นผมจึงเพียรพยายามเขียนให้เรียบง่ายที่สุดเท่าที่เขียนได้โดยไม่ให้เนื้อหาคลาดเคลื่อนไป การอธิบายความคิดที่ค่อนข้างนามธรรมบางอย่างโดยไม่เปลือยหลุดศัพท์แสงเทคนิคเฉพาะวงการออกมาอันเป็นตัวการทำให้งานเขียนวิชาการมากมายทุกวันนี้ที่มมะลือที่โอน่าเบื่ออันกลายเป็นงานทำทนายที่น่าสนใจจริงๆ ผมสำนึกตื่นตันใจยิ่งที่เพื่อนฝูงวงการต่างๆ ยอมช่วยอ่านต้นฉบับร่างแรก ให้กำลังใจผมโดยทั่วไปพร้อมทั้งมอบข้อเสนอแนะที่เป็นคุณหลายประการ ไม่ว่าจะเป็น แอนเดอร์สัน, จอร์จ บราวน์, ซู มิลเลอร์, เอแลน พูล และอาดัม สวิฟต์ รวมทั้งผู้อ่านตรวจสอบสองท่านจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ผมใคร่ขอขอบคุณโซเฟีย สเต็มโพล์สกา ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างประมาณค่ามิได้ในการเตรียมต้นฉบับร่างสุดท้ายด้วย

ปรัชญาการเมือง

•
ความรู้ฉบับพกพา

POLITICAL
PHILOSOPHY

•
A Very Short Introduction

by

David Miller

แปลโดย
เกษียร เตชะพีระ

บทที่ 1

ทำไมเราถึงต้องมีปรัชญาการเมือง?

นี่เป็นหนังสือเล่มเล็กกว่าด้วยเรื่องใหญ่ และเนื่องจากคำพิงเพยว่าไว้ว่า ภาพหนึ่งภาพแทนคำพูดนับพันคำ ผมจึงอยากเริ่มต้นหนังสือเล่มนี้โดยพูดถึงภาพขนาดใหญ่มากภาพหนึ่งที่จะช่วยให้เราเห็นได้ว่าปรัชญาการเมืองนั้นเกี่ยวกับเรื่องอันใด ภาพที่ว่านี้ถูกวาดขึ้นระหว่างปี 1337-1339 โดยอัมโบรจิโอ โลเรนเซตตี (Ambrogio Lorenzetti) และกินเนื้อที่ครอบคลุมผนังสามด้านของนวกศาลาในวังมหาชน (Sala dei Nove, Palazzo Pubblico) ของเมืองซีเยนา ประเทศอิตาลี ปกติแล้วมักเรียกภาพนี้ว่า *อุปมานิททัศน์แห่งการปกครองที่ดีกับเลว* และสิ่งที่ภาพปูนเปียกของโลเรนเซตตีทำก่อนอื่นก็คือจำลองภาพธาตุแท้ของการปกครองที่ดีกับเลวตามลำดับโดยผ่านบุคลาธิษฐานที่เป็นตัวแทนคุณสมบัติซึ่งผู้ปกครองสมควรหรือไม่ควรจะมี แล้วจากนั้นก็แสดงผลของการปกครองสองประเภทนั้นที่มีต่อชีวิตของปฤชชน ฉะนั้นในกรณีของการปกครองที่ดี เราจึงเห็นผู้ปกครองอันทรงเกียรติแต่งกายด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์วิจิตรอลังการนั่งอยู่บนบัลลังก์ของตน ห้อมล้อมด้วยบุคลาธิษฐานซึ่งแทนคุณธรรมประการ

ต่าง ๆ ได้แก่ ความกล้าหาญ ความยุติธรรม ความใจกว้างเอื้อเฟื้อ
 เผื่อแผ่ สันติภาพ ความสุขุมรอบคอบ และการมีสติเห็นยวร้าย
 ประมาทตน เบื้องล่างเขามีพลเมืองยืนเรียงเป็นแถวล้อมวง
 ด้วยเชือกยาวซึ่งปลายเชือกผูกเข้ากับข้อมือของผู้ปกครอง เป็น
 สัญลักษณ์แสดงสายใยผูกพันเชื่อมโยงอันสอดบรรสานกลมกลืน
 กันระหว่างผู้ปกครองกับประชาชน เมื่อเราหันไปมองทางขวาก็
 จะเห็นภาพที่โลเรนเซตติจำลองผลของการปกครองที่ดีซึ่งมีต่อ
 เมืองในลำดับแรกและต่อชนบทในลำดับถัดไป เมืองเป็นระเบียบ
 เรียบร้อยและมั่งคั่งไพบุลย์ เราเห็นช่างฝีมือกำลังขะมักเขม้น
 ทำงาน พ่อค้าซื้อขายสินค้า ชุนนางขี่ม้าที่ตกแต่งประดับประดา
 อย่างวิจิตรมาหฺรา และยังมีคณะระบำจับมือรำรำเป็นวงอยู่อีก
 ทางหนึ่ง พันประตูเมืองออกไป มีสตรีแต่งกายประณีตนางหนึ่ง
 ขี่ม้าไปล่าสัตว์ผ่านสุกรตัวอวบอ้วนที่กำลังถูกรบทุกบนหลังม้า
 ไปขายที่ตลาด ส่วนในชนบทเองนั้น ชาวนาชาวไร่กำลังพลิกฟื้น
 ฟื้นดินและเก็บเกี่ยวผลผลิต เพื่อว่าจะมีผู้ชมคนใดไม่เข้าใจสาส์น
 ที่ภาพปูนเปียกนี้มุ่งจะสื่อ สาส์นดังกล่าวได้ถูกระบุบอกออกมา
 บนผืนผ้าที่ถูยกยชูขึ้นโดยบุคคลาธิษฐานติดปีกอันเป็นตัวแทน
 ความมั่นคงว่า

ใครใครเดินทางก็อาจเดินทางได้อย่างเสรีโดยไม่ต้อง
 หวาดกลัว และแต่ละคนก็อาจไถดินหว่านพืชได้ตราบเท่าที่
 ชุมชนนี้ยังคงธำรงรักษาพระนางเจ้าองค์นี้ เนื่องจาก
 พระนางได้พรากเอาอำนาจทั้งปวงไปจากคนชั่วร้าย
 โดยสิ้นเชิง

ภาพปูนเปียกอีกด้านที่แทนตนการปกครองที่เลว
รักษาไว้ได้ในสภาพไม่ดีเท่า แต่กระนั้น สาส์นของมันก็แจ่มชัด
พอๆ กัน กล่าวคือ ผู้ปกครองที่เลวร้ายห้อมล้อมด้วยความ
โลกโมโหสัน ความโหดร้าย และความหยิ่งผยองลำพองใจ
เมื่อได้การยึดครองของทหาร และชนบทที่แล้งร้างถูกกองทัพ
ผีปีศาจผลาญทำลายย่อยยับ คำจารึกซึ่งบุคคลาธิษฐานแห่ง
ความกลัวถืออยู่อ่านได้ความว่า

เนื่องจากใครต่อใครก็หาแต่ประโยชน์ใส่ตัว ในเมืองนี้
ความยุติธรรมจึงตกอยู่ใต้อำนาจพระราชย์ ยังผลให้
บนถนนสายนี้ไม่มีใครจะผ่านไปโดยไม่กลัวตาย
เพราะมีโจรกรรมปล้นชิงทั้งนอกและในประตู่เมือง

ไม่มีทางใดจะทำความเข้าใจว่าปรัชญาการเมืองคืออะไร
และทำไมเราจึงต้องมีมันได้ดีไปกว่าการมองดูภาพจิตรกรรม
ฝาผนังอันวิจิตรพิสดารของโลเรนเซตตีนี้ เราอาจนิยามปรัชญา
การเมืองได้ว่าเป็นการสืบค้นเกี่ยวกับธาตุแท้ มูลเหตุ และ
ผลลัพธ์ของการปกครองที่ดีกับเลว และภาพวาดของเรามีเพียง
ประมวลสั้นแห่งการเสาะค้นที่ว่านี่เท่านั้น หากยังสื่อแสดงออกมา
เป็นทัศนภาพที่น่าตื่นตาตื่นใจซึ่งแนวคิดสามประการที่อยู่
ตรงใจกลางของเรื่องนี้อีกด้วย แนวคิดประการแรกก็คือการ
ปกครองที่ดีกับเลวนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนเรา
อย่างลึกซึ้ง โลเรนเซตตีแสดงให้เห็นว่าการปกครองที่เปี่ยม
ด้วยความยุติธรรมและคุณธรรมอื่นๆ อนุญาตให้ปุถุชนทำงาน

ค้าขาย ล่าสัตว์ เริงระบำ และทำสิ่งทั้งหลายทั้งปวงโดยทั่วไปที่ทำให้การดำรงอยู่ของมนุษย์ยังองงามสมบูรณ์ขึ้นอย่างไร ขณะที่ได้อีกด้านของภาพ ระบอบทรราชย์ก็กลับก่อให้เกิดความยากไร้และความตาย นั่นแหละเป็นแนวคิดประการแรก กล่าวคือการที่เราถูกปกครองอย่างดีหรืออย่างเลว นั้นมันทำให้ชีวิตของเราแตกต่างกันไปจริงๆ เรามีอาจหันหลังให้การเมือง ถอยเข้าไปสู่ชีวิตส่วนตัว และนี่ก็คิดเอาเองว่าลักษณะการที่เราถูกปกครองจะไม่ส่งผลอันลึกซึ้งต่อความสุขส่วนบุคคลของเราได้

แนวคิดประการที่สองก็คือรูปแบบการปกครองของเราหาได้ถูกกำหนดแนบมาล่วงหน้าแต่อย่างใดไม่ พูดอีกอย่างก็คือเรามีทางเลือก มิฉะนั้นแล้วทำไมจะต้องวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังพวกนั้นขึ้นมาแต่แรกด้วยเล่า? มันถูกวาดขึ้นในนวกศาลาซึ่งหมายถึงห้องของบุคคลทั้งเก้า และบุคคลทั้งเก้าเหล่านี้ก็คือสภาพ่อค้ามหาเศรษฐีทั้งเก้าคนผู้ผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันมาปกครองเมืองซีเอนาในช่วงครึ่งแรกของคริสต์ศตวรรษที่ 14 ดังนั้นจะเห็นได้ว่าภาพดังกล่าวไม่เพียงวาดขึ้นเพื่อเตือนใจคนเหล่านี้ให้ระลึกถึงความรับผิดชอบของพวกเขาคือต่อประชาชนชาวเมืองซีเอนาเท่านั้น หากยังเพื่อเฉลิมฉลองการปกครองในรูปแบบสาธารณรัฐที่ได้ถูกสถาปนาขึ้นที่นั่นในช่วงเวลาที่เกิดความปั่นป่วนวุ่นวายทางการเมืองหนักพอควรในนครอิตาลีหลายแห่งด้วย การจำลองภาพการปกครองที่เลวหาได้เป็นแค่กิจกรรมทางวิชาการไม่ หากเป็นการเตือนใจว่าอาจเกิดอะไรขึ้นถ้าบรรดาผู้ปกครองเมืองแห่งนี้ล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่ของตนต่อประชาชน หรือถ้าประชาชนล้มเหลวในการปฏิบัติหน้าที่ของตนในการจับตาสอดส่องผู้แทนของตัวเอง

แนวคิดประการที่สามคือเราสามารถหยั่งรู้ได้ว่าสิ่งใด จำแนกแยกแยะการปกครองที่ได้ออกจากการปกครองที่เลว เราสามารถสืบสาวตามรอยผลลัพธ์อันเกิดจากการปกครอง รูปแบบต่างๆ กัน และเราสามารถเรียนรู้ได้ว่าคุณสมบัติอันใด บ้างประกอบกันเข้าเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด กล่าวอีก นัยหนึ่งก็คือ มันมีสิ่งที่เรียกว่าความรู้ทางการเมืองอยู่ ภาพ ปูนเปียกของโลเรนเซตติปรากฏร่องรอยของแนวคิดนี้อยู่ทั่ว ดังที่ เราได้เห็นมาแล้วว่า ผู้ปกครองที่ทรงธรรมถูกวาดแสดงออกมา ให้ห้อมล้อมด้วยบุคลากรพื้นฐานซึ่งแทนตนคุณสมบัติทั้งหลายอัน เป็นบุคลิกลักษณะของการปกครองที่ดีตามหลักปรัชญาการเมือง สมัยนั้น ภาพปูนเปียกเหล่านี้มุ่งหมายสอนใจคน มันมุ่งสอนทั้ง ผู้ปกครองและพลเมืองว่าจะบรรลุชีวิตชนิดที่พวกเขาต้องการ ได้อย่างไร และนี่ย่อมตั้งอยู่บนข้อสันนิษฐานซึ่งโลเรนเซตติ น่าจะเชื่อแนเช่นั้นว่า เราสามารถหยั่งรู้ว่าจะทำสิ่งนี้ได้อย่างไร

กระนั้นก็ตาม เราควรเชื่อสาส์นที่ภาพปูนเปียกเหล่านี้สื่อ หรือ? คำกล่าวอ้างที่มันบอกเป็นนัยนั้นเอาเข้าจริงเป็น *ความจริง* หรือ? การที่เรามีการปกครองแบบไหนมันทำให้ชีวิตเราแตกต่าง ออกไปอย่างนั้นจริง ๆ หรือ? เรามีทางเลือกในเรื่องนี้หรือเปล่า รึว่ารูปแบบการปกครองเป็นสิ่งที่เราควบคุมไม่ได้? แล้วเราจะ สามารถรู้ได้ไหมว่าอะไรทำให้การปกครองรูปแบบหนึ่งดีกว่า แบบอื่น? ที่กล่าวมาเหล่านี้คือคำถามใหญ่บางประการซึ่ง นักปรัชญาการเมืองถาม รวมทั้งยังมีคำถามย่อยกว่านี้อีกมากด้วย ทว่าก่อนจะพยายามตอบมัน ผมควรต้องขออธิบายอะไรเพิ่มอีก สักเล็กน้อย

ภาพประกอบ 1 ผู้ปกครองที่ทรงธรรมจาก *อุปมานิทัศน์แห่งการปกครองที่ดี* กับเลว โดยอัมโบรจิโอ โลเรนเซตตี

เมื่อผมพูดถึงการปกครองในที่นี้ ผมหมายถึงอะไรบางอย่างที่กว้างกว่า “รัฐบาลชุดปัจจุบัน” ซึ่งได้แก่กลุ่มคนผู้กำลังครองอำนาจหน้าที่ในสังคมใดๆ ก็ตาม ณ จังหวะเวลาหนึ่ง อันที่จริงแล้วผมหมายถึงอะไรบางอย่างที่กว้างกว่ารัฐด้วยซ้ำไป ได้แก่ พวกสถาบันการเมืองที่เป็นกลไกสำหรับใช้อำนาจหน้าที่ อาทิเช่น คณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาลสถิตยุติธรรม ตำรวจ กองทัพ อะไรเทือกนั้น เมื่อผมพูดถึงการปกครองในที่นี้นั้น ผมหมายถึงองค์รวมของบรรดากฎระเบียบ การปฏิบัติ และสถาบันทั้งมวลซึ่งเราอาศัยอยู่ด้วยกันในสังคมภายใต้การชี้นำของมัน เรื่องที่ว่ามนุษย์เราจำเป็นต้องร่วมมือกันและกัน อีกทั้งจำเป็นต้องรู้ว่าใครสามารถ

ทำอะไรร่วมกับใครบ้าง ใครถือครองส่วนไหนของโลกวัตถุบ้าง จะเกิดอะไรขึ้นถ้าใครบางคนละเมิดกฎระเบียบ ฯลฯ นั้น เราน่าจะ ทึกทักว่าเข้าใจตรงกันเช่นนั้นได้ ณ ที่นี้ แต่กระนั้นเรายังไม่อาจ ทึกทักว่ามนุษย์เราต้องมีรัฐมาช่วยแก้ไขปัญหาเหล่านี้ ดังจะเห็นได้ ในบทถัดไปว่าประเด็นใจกลางประการหนึ่งในปรัชญาการเมือง ก่อนอื่นใดก็คือทำไมเราจึงจำเป็นต้องมีรัฐ หรือกล่าวเป็นการทั่วไป กว่านั้นก็คือทำไมเราจึงจำเป็นต้องมีอำนาจหน้าที่ทางการเมือง และ เราจำเป็นต้องเอาชูระกับข้อถกเถียงของพวกเขาอนาธิปไตยที่ว่าสังคม สามารถปกครองตัวเองได้ได้อย่างสมบูรณ์แบบโดยปราศจากรัฐ ฉะนั้นตอนนี้ผมจึงอยากทิ้งเป็นคำถามเปิดปลายไว้ก่อนว่า “การปกครองที่ดี” จำต้องมีรัฐหรือมีรัฐบาลในความหมายปกติทั่วไป ด้วยหรือไม่ อีกคำถามหนึ่งที่จะยังคงเปิดปลายไว้จนกว่าจะถึง บทสุดท้ายของหนังสือก็คือ ควรจะมีรัฐบาลเดียวหรือหลาย รัฐบาลดี กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ควรจะมีระบบเดียวสำหรับมนุษยชาติ ทั้งมวล หรือหลายๆ ระบบสำหรับผู้คนหลากหลายกลุ่มออกไป

เมื่อโลเรนเซตตีวาดภาพจิตรกรรมฝาผนังของเขานั้น ด้านหลักแล้วเขานำเสนอการปกครองที่ดีกับเราในเชิงคุณสมบัติ แห่งมนุษย์ของผู้ปกครองสองประเภท รวมทั้งผลลัพธ์ที่คุณสมบัติ เหล่านั้นมีต่อชีวิตของคนในบังคับของผู้ปกครองดังกล่าว เมื่อ พินิจดูสื่อที่ใช้ส่งสารแล้ว บางทีการนำเสนอเช่นนี้อาจเป็นสิ่งที่ หลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่การณจะเป็นเช่นใดก็ตาม การนำเสนอที่ว่า ก็สอดคล้องมากกับวิถีคิดแห่งยุคสมัยของเขา การปกครองที่ดี สมัยนั้นเป็นเรื่องบุคลิกลักษณะของผู้ปกครอง อาทิ ความสุขุม รอบคอบ ความกล้าหาญ ความใจกว้างเผื่อแผ่ ฯลฯ ของพวกเขา

พอๆ กับที่เป็นเรื่องของระบบการปกครองเอง แน่ละว่ามีการถกเถียงเกี่ยวกับระบบด้วย เช่น ระบอบราชาธิปไตยนำนิยมชมชอบกว่าการปกครองในระบอบสาธารณรัฐหรือไม่ หรือในทางกลับกัน เป็นต้น ทว่าทุกวันนี้จุดเน้นได้เปลี่ยนไปแล้ว เราคิดถึงสถาบันการปกครองที่ดีมากกว่าก่อนเป็นอันมาก และคำนึงถึงคุณสมบัติส่วนบุคคลของผู้ดำเนินงานสถาบันเหล่านั้นน้อยกว่าแต่ก่อน ก็อาจเถียงได้ว่าเราโน้มเอียงเน้นสถาบันมากเกินไป แต่ผมใคร่จะเดินตามแฟชั่นสมัยใหม่ที่ว่านี้และพูดถึงการปกครองที่ดีในแง่ระบบในบทหลังๆ เป็นต้นหลัก หากจะไม่พูดในแง่ที่ว่า จะทำให้ผู้ปกครองของเราทรงธรรมได้อย่างไร

ทีนี้ขอให้เราหวนกลับไปเรื่องแนวคิดเบื้องหลังภาพวาดภาพใหญ่นี้อีก แนวคิดที่ปกป้องได้งายที่สุดในการบรรดาแนวคิดทั้งสามได้แก่ประการที่ว่า การปกครองนั้นส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเราอย่างลึกซึ้ง ถ้าหากผู้อ่านท่านใดไม่ตระหนักความข้อนี้ในทันทีทันใดแล้ว ก็น่าจะเป็นไปได้ว่าเขาหรือเธอยังชีพอยู่ภายใต้รูปแบบการปกครองที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพซึ่งไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงมากนักในแต่ละปีที่ผ่านมา พรรคหนึ่งอาจเข้าแทนที่อีกพรรคหนึ่งตอนเลือกตั้ง แต่การผลัดอำนาจก็ส่งผลกระทบต่อชีวิตผู้คนส่วนใหญ่แบบประปรายเท่านั้น (แม้ว่านักการเมืองชอบสร้างเป็นอย่างอื่นก็ตาม) แต่ลองคิดถึงระบอบการปกครองบางระบอบที่รุ่งเรืองขึ้นและล่มจมไปในศตวรรษที่แล้วแทนดูซีครับ เช่น ลองคิดถึงระบอบนาซีในเยอรมนีและชาวยิว 6 ล้านคนที่ถูกมันสังหาร หรือคิดถึงประเทศจีนของเหมาเจ๋อตงและผู้คน 20 ล้านคนหรือกว่านั้นที่ล้มตายลงเนื่องจาก

ทฤษฎีกายอันนโยบายที่เรียกกันว่า “ก้าวกระโดดใหญ่” ก่อให้เกิดขึ้น ขณะเดียวกันในประเทศอื่นๆ ประชากรโดยรวมทั้งหลายเหล่านี้ได้เห็นมาตรฐานการครองชีพของตนถีบตัวสูงขึ้นในอัตราเร็วอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ดูเหมือนว่าคริสต์ศตวรรษที่ 20 จะผลิตซ้ำการเปรียบเทียบต่างในภาพจิตรกรรมฝาผนังของโลเรนเซตติออกมาแทบตรงเผงเลยทีเดียว

แต่พอมาถึงจุดนี้เราคงต้องพิจารณาแนวคิดที่สองในสามประการของเรา ต่อให้รูปแบบการปกครองต่างๆ เคยเป็นและยังคงเป็นสาเหตุโดยตรงของความเจริญรุ่งเรืองและยากไร้หรือชีวิตและความตาย กระนั้นแล้วตัวเราเองมีปัญญาความสามารถจะส่งอิทธิพลต่อระบอบที่ปกครองเราได้แค่ไหนเพียงใดกันเล่า? ธีวาร์ูปแบบการปกครองเหล่านี้เองเป็นแค่ห่วงโซ่ต่างๆ ในสายโซ่ทั้งสาย ซึ่งตัวมันเองก็ยังคงถูกกำกับโดยมูลเหตุที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าอันเราไม่อาจควบคุมอะไรได้? และถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วละก็ จะมีปรัชญาการเมืองไว้ทำไมในเมื่อเป้าประสงค์ที่แถลงชี้แจงต่อหน้าธารกำนัลของมันคือเพื่อช่วยเราเลือกรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด?

ทรรศนะชะตานิยม (fatalism) ที่ว่าเอาเข้าจริงเราไม่ได้มีทางเลือกทางการเมืองอันใดนั้นปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่างๆ ในจังหวะเวลาแตกต่างกันไปในประวัติศาสตร์ ในช่วงเวลาที่โลเรนเซตติกำลังวาดภาพปูนเปียกเหล่านี้ คนมากมายเชื่อว่าประวัติศาสตร์หมุนเวียนเป็นวัฏจักร กล่าวคือ การปกครองที่ดีย่อมไม่ยั่งยืน หากจะเสื่อมถอยลงอย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้พร้อมกับเวลาที่ล่วงเลยไป จนพังทลายกลายเป็นระบอบทรราชย์

และมีแต่ผ่านขั้นตอนต่าง ๆ อย่างเชื่องช้าเท่านั้นจึงจะกอบกู้กลับมาสู่รูปแบบที่ดีที่สุดของมันได้อีก ในช่วงเวลาอื่นๆ โดยเฉพาะที่เด่นที่สุดก็คือในคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น ความเชื่อที่เป็นเจ้าเรือนคือแนวคิดเรื่องความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์ กล่าวคือประวัติศาสตร์เดินหน้าเป็นเส้นตรงจากยุคป่าเถื่อนนุพกาลสู่อารยธรรมขั้นต่างๆ ที่สูงส่งขึ้นตามลำดับ แต่ก็อีกนั่นแหละ ความเชื่อนี้มันย่ำว่าลักษณะการที่สังคมถูกปกครองนั้นขึ้นอยู่กับมูลเหตุทางสังคมซึ่งหาได้โอนอ่อนตามการควบคุมของมนุษย์ไม่ ความเชื่อแบบนี้ฉบับที่ทรงอิทธิพลที่สุดได้แก่ลัทธิมาร์กซ ซึ่งถือว่าในท้ายที่สุดแล้ว พัฒนาการของสังคมขึ้นกับวิถีที่ผู้คนผลิตสินค้าวัตถุ อันได้แก่เทคโนโลยีที่พวกเขาใช้และระบบเศรษฐกิจที่พวกเขาปรับเอามา การเมืองกลายเป็นส่วนหนึ่งของ “โครงสร้างส่วนบน” มันถูกปรับแต่งให้เข้ากับความต้องการของรูปแบบการผลิตที่ครอบงำอยู่ ฉะนั้น กล่าวตามที่มาร์กซว่าแล้ว ในสังคมทุนนิยม รัฐต้องรับใช้ผลประโยชน์ของชนชั้นนายทุน ในสังคมสังคมนิยม มันจะรับใช้ผลประโยชน์ของชนชั้นคนงาน และในที่สุดภายใต้ระบบคอมมิวนิสต์ มันจะสาบสูญไปโดยสิ้นเชิง มองในแง่นี้แล้ว การมานั่งคาดคะเนเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุดจึงกลายเป็นเรื่องเหลวไหลทั้งเพ ประวัติศาสตร์นั่นแหละจะไขปัญหาให้เราเอง

น่าสนใจพอสมควรว่าวิถีดำเนินของลัทธิมาร์กซเอง แสดงให้เราเห็นว่ามิอะไรที่ผิดพลาดเกี่ยวกับแนวคิดนิยัตินิยม (determinism) ชนิดนี้ ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดมาร์กซิสต์ การปฏิวัติสังคมนิยมได้ปะทุขึ้นในที่ต่างๆ ซึ่งหากยึดถือตามที่

มาร์กซว่าไว้แล้วมันก็ไม่ควรที่จะเกิดขึ้น กล่าวคือมันปะทุขึ้นในสังคมต่าง ๆ อาทิเช่นรัสเซียและจีนซึ่งค่อนข้างไม่พัฒนาทางเศรษฐกิจและฉะนั้นจึงไม่พร้อมจะรับเอารูปแบบการผลิตแบบสังคมนิยมไปใช้ ขณะเดียวกันในบรรดาสังคมนิยมที่ก้าวหน้ากว่านั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ค่อนข้างมีเสถียรภาพได้ถูกสถาปนาขึ้นในบางแห่ง อันเป็นสิ่งที่มาร์กซคิดว่าเป็นไปไม่ได้ในสภาพที่ธาตุแท้ของสังคมนเหล่านั้นแบ่งแยกกันทางชนชั้น ขณะที่ประเทศอื่นก็ตกเป็นเหยื่อระบอบฟาสซิสต์ การณ์ก็กลับกลายเป็นว่าเอาเข้าจริงการเมืองเป็นอิสระจากเศรษฐกิจ หรือหากกล่าวโดยทั่วไปยิ่งขึ้นก็คือเป็นอิสระจากพัฒนาการทางสังคมพอสมควร และนี่ย่อมหาความว่าผู้คนที่ต้องตัดสินใจเลือกในเรื่องใหญ่โตอีกนั้นแหละ กล่าวคือ ไม่เพียงแต่เลือกรูปแบบการปกครองของตนในความหมายแคบเท่านั้น หากยังต้องเลือกวิถีทางอันกว้างกว่าในการประกอบสร้างสังคมของตนขึ้นด้วย กล่าวคือ พวกเขาควร จะเอารัฐพรรคเดียวหรือระบอบเสรีประชาธิปไตยที่มีการเลือกตั้งเสรีดี? เศรษฐกิจควรเป็นแบบวางแผนส่วนกลางหรืออยู่บนฐานตลาดเสรีกันแน่? เหล่านี้ก็คือคำถามประเภทที่พวกนักปรัชญาการเมืองพยายามตอบ และมันก็กลับมาอยู่ในระเบียบวาระอีกครั้งตามเคย

แต่ถ้าหากประสบการณ์แห่งคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้ปลงล้างนียตินิยมทางประวัติศาสตร์ชนิดที่แพร่หลายยิ่งในคริสต์ศตวรรษที่ 19 ไปแล้ว พอมาถึงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 21 ก็กลับปรากฏชะตานิยมรูปแบบใหม่ขึ้นมา ชะตานิยมที่ว่านี้ได้แรงดลใจจากการเติบโตใหญ่ของเศรษฐกิจโลกแบบใหม่และความเชื่อ

ที่ว่ารัฐทั้งหลายนับวันมีช่องทางให้ขยับเคลื่อนไหวน้อยลงทุกที หากมันต้องการให้ประชาชนของตนได้ประโยชน์จากเศรษฐกิจโลก ดังกล่าว รัฐใดพยายามขัดขืนฝืนต้านตลาดจะพบว่าเศรษฐกิจของตนทรุดต่ำ และรัฐที่น่าจะประสบความสำเร็จในการแข่งขันใหม่ในระดับโลกได้แก่รัฐเสรีประชาธิปไตยเท่านั้น ดังนั้นแม้จะเป็นไปได้ที่สังคมหนึ่งอาจถูกปกครองแตกต่างออกไป ตัวอย่างเช่น ปกครองด้วยระบอบอิสลาม ทว่าราคาที่ต้องจ่ายแก่การนี้คือ เศรษฐกิจจะเสื่อมถอยลงอย่างสัมพัทธ์ อันเป็นราคาที่สันนิษฐานได้ว่าไม่มีสังคมไหนอยากจ่ายออกไป นี่คือบททดลองเสนอที่เรียกกันว่า “อวสานแห่งประวัติศาสตร์” ซึ่งโดยแก่นแท้แล้วก็คือ ข้อกล่าวอ้างว่าสังคมทั้งปวงจะถูกขบถันโดยพลังทางเศรษฐกิจให้ต้องปกครองตัวเองในทำนองละม้ายคล้ายกัน

แทบไม่ต้องสงสัยเลยว่าชะตานิยมรูปแบบนี้ก็จะถูกบ่อนเซาะด้วยเหตุการณ์ต่าง ๆ ดังที่ชะตานิยมรูปแบบอื่นก่อนหน้านั้นโดนมาเช่นกัน ถึงตอนนี้เราก็ได้เห็นแล้วว่า มีปฏิริยาโต้กลับต่อโลกาภิวัตน์ในรูปการเคลื่อนไหวกองการเมืองต่าง ๆ ซึ่งหวังกังวลเรื่องสิ่งแวดล้อม ผลกระทบของตลาดโลกต่อชาติกำลังพัฒนาทั้งหลายเอ๋ย หรือคุณภาพของวัฒนธรรมโลกที่ตกต่ำลงเสมอหน้ากันเอ๋ย เป็นต้น การเคลื่อนไหวเหล่านี้ทำหายนความคิดที่ว่า การเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเป้าหมายสูงสุด และในกระบวนการทำหายนที่ว่านั้น มันก็ตั้งคำถามว่าอะไรกันแน่ที่กล่าวให้ถึงที่สุดแล้วเราถือว่ามีค่าในชีวิตของเรา แล้วเราจะบรรลุเป้าหมายเหล่านี้ได้อย่างไร ซึ่งล้วนเป็นคำถามใจกลางของปรัชญาการเมือง และต่อให้เราจำกัดตัวเองไว้เฉพาะการ

ตกเถียงทางการเมืองที่ใกล้เคียงกับเรื่องพื้นเพใจกลางตามแบบธรรมเนียมปกติ ก็ยังมีขอบเขตประเด็นให้ได้แย้งมากมายเกี่ยวกับว่าเราควรจะเสียสละเสรีภาพทางเศรษฐกิจไปมากน้อยเท่าใดดี ในนามของความเสมอภาคกันยิ่งขึ้น หรือจะจำกัดเสรีภาพส่วนตัวกันขนาดไหนเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนที่เราอาศัยอยู่ ระหว่างที่ผมเขียนอยู่นี้ ก็มีการโต้เถียงกันอย่างดุเดือดเกี่ยวกับการก่อการร้าย สิทธิของปัจเจกบุคคล และหลักการที่ว่าเราไม่ควรแทรกแซงกิจการภายในของรัฐอื่นไม่ว่ารัฐเหล่านั้นจะปกครองกันอย่างไร ประเด็นดังกล่าวเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องตัดสินใจเลือกอย่างรวมหมู่กันอีกนั่นแหละ และมันเป็นประเด็นปรัชญาการเมืองอย่างสมบูรณ์แบบแท้ๆ ทีเดียว

ที่ผ่านมา ผมได้ตกเถียงเรื่องที่ว่าปรัชญาการเมืองเกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาที่สำคัญยิ่งต่อพวกเราทั้งหลาย และยิ่งไปกว่านั้นมันยังเป็นประเด็นปัญหาที่เราตัดสินใจเลือกทางการเมืองได้จริงๆ ด้วย ตอนนี้ผมอยากจะลองประจันหน้ากับเหตุผลอีกประการหนึ่งที่ถูกใช้มาปิดปรัชญาการเมืองทั้งวิชาทิ้งไปอย่างไม่แยแส กล่าวคือเหตุผลที่ว่าการเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจ และผู้คนที่ทรงอำนาจโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองนั้นไม่สนใจงานปรัชญาการเมืองดอก ว่ากันตามแนวคิดนี้แล้ว ถ้าคุณอยากเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ละก็ คุณควรออกไปสู่ท้องถนน ชุมชน แสดงพลัง ก่อเรื่องวุ่นวายขึ้นมา หรือไม่บางทีคุณก็อาจลองดูสิว่าพอจะหาทางติดสินบนหรือแบล็กเมลล์นักการเมืองสักคนได้ไหม แต่คุณไม่ควรมาฉิวเสียเวลากับบรรดาศาสตร์นิพนธ์อันลึกซึ้งพิสดารว่าด้วยสังคมที่ดีซึ่งไม่มีใครเขาอ่านกันหรอก